

Historia KL Plaszow

Obóz Plaszów miał szczególny charakter. Był to obóz powstały na bazie żydowskiego getta.

Mieczysław Pemper

Niemiecki nazistowski obóz pracy i koncentracyjny Plaszow był jednym z trzech obozów koncentracyjnych założonych przez władze niemieckie III Rzeszy na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Osadzano w nim głównie więźniów żydowskich i polskich. Obóz został utworzony przez Niemców w październiku 1942 r. w Krakowie na terenie dwóch dawnych cmentarzy żydowskich, położonych w dzielnicy Wola Duchacka. Powstał jako obóz pracy (Zwangsarbeitslager - ZAL) i był przeznaczony dla kilku tysięcy więźniów – Żydów ze zlikwidowanego w marcu 1943 r. krakowskiego getta. W latach 1943–1944 osadzono tu część Żydów z likwidowanych gett w Bochni, Tarnowie, Wieliczce, Rzeszowie, Przemyśle oraz z obozu pracy w Szebniach. W lipcu 1943 r. Niemcy na terenie obozu utworzyli obóz pracy wychowawczej dla Polaków. Przechowywano w nim mieszkańców Krakowa oraz ofiary pacyfikacji miejscowości podkrakowskich.

W styczniu 1944 r. ZAL został przekształcony w obóz koncentracyjny (Konzentrationslager Plaszow bei Krakau – KL Plaszow). W 1944 r. KL Plaszow był także obozem przejściowym dla Żydów z Węgier, kierowanych do KL Auschwitz. Od wiosny 1944 r. trafiały do niego również transporty więźniów z ewakuowanych obozów w dystryktach lubelskim i radomskim. Z KL Plaszow wywożono transporty więźniów do obozów pracy i koncentracyjnych.

Szacuje się, że przez cały okres funkcjonowania obozu więziono w nim około 30 tys. osób, a liczba ofiar zamordowanych w obozie oceniana jest na ok. 5 tys. Największą grupę stanowią Żydzi - ofiary likwidacji krakowskiego getta oraz złapani na tzw. aryjskich papierach, przeznaczeni na śmierć podczas selekcji dokonywanych w obozie. Na terenie obozu rozstrzeliwano również więźniów z krakowskiego więzienia przy ulicy Montelupich, Polaków, Żydów i osoby innej narodowości. Egzekucje i pochówki odbywały się w trzech miejscach straceń: obok starego cmentarza oraz na terenie dwóch dawnych szańców artyleryjskich, zwanych H-górka i C-dołek.

W szczytowym okresie rozwoju obozu (połowa 1944 r.) liczba więźniów wynosiła ponad 20 tys., a na jego terenie znajdowało się ok. 200 obiektów: baraki więźniarskie i produkcyjne, zabudowania gospodarcze, budynki infrastruktury obozowej, domy i mieszkania zajmowane przez załogę. Teren obozu obejmował wtedy 80 ha.

W sierpniu 1944 r. zaczęła się likwidacja KL Plaszow. Niemcy rozpoczęli wywożenie więźniów i infrastruktury obozowej (części baraków, wyposażenie warsztatów itp.). 14

stycznia 1945 r. ostanía grupa ok. 600 więźniów KL Plaszow wyruszyła pieszo w kierunku KL Auschwitz.

Od 19 stycznia do końca 1945 r. na terenie obozu stacjonowała Armia Czerwona, pustosząc poobozowy teren. Po jej wyjściu obóz stał się dostępny dla każdego, a proces dewastacji postępował.

W okresie powojennym na terenie poobozowym z inicjatywy osób prywatnych i instytucji stanęło siedem upamiętnień, z których najbardziej znanym jest Pomnik Ofiar Faszyzmu autorstwa Witolda Cęckiewicza.

W 2002 r. 37 hektarów obszaru byłego obozu zostało objętych ochroną Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków poprzez wpis do rejestru zabytków (nr A-1120 z dn. 24 października 2002r.). Teren ten znajduje się także w Rejestrze Cmentarzy i Grobów Wojennych prowadzonym przez Wojewodę Małopolskiego.

Materiał: Muzeum Krakowa